

PRZEWODNIK OŚWIATOWY

ORGAN TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

ADRES REDAKCJI i ADMINISTRACJI: KRAKÓW, UL. Św. ANNY Nr. 5.
Przedpłata roczna 5 zł. (dla członków, Kół i Czytelni T. S. L. 4 zł. rocznie)

TADEUSZ CIEŃSKI

Dnia 3 listopada zmarł we Lwowie senator ś p Tadeusz Cieński, członek Rady Nadzorczej Towarzystwa Szkoły Ludowej.

Sp. Tadeusz Cieński urodził się w roku 1856 w Oknie pow. Horodenka. Po ukończeniu wydziału prawnego, osiadł na roli i brał gorliwy udział w społecznym i politycznym życiu. Był posłem na Sejm galicyjski, gdzie był przewodniczącym komisji dla reform rolnych i członkiem komisji szkolnej. Przez szereg lat był przewodniczącym Rady Narodowej Małopolski. W czasie wojny rząd austriacki internował ś p. Cieńskiego, a dobra jego zostały celowo zniszczone. W roku 1918 był jednym z organizatorów obrony Lwowa. W czasie walk lwowskich był prezesem Komitetu Obrony Lwowa, a następnie prezesem Komitetu Obrony Narodowej. W roku 1922 został wybrany do Senatu. W ostatnich latach był przewodniczącym Okręgowej Rady Opiekuńczej na Małopolskę Wschodnią i prezesem Towarzystwa Zagród dla Inwalidów Wojennych we Lwowie.

Od roku 1910 zasiadał w Zarządzie Głównym Towarzystwa Szkoły Ludowej i był nieustrudzonym bojownikiem o polski stan posiadania na Kresach Wschodnich. Po wojnie na skutek nawału prac przeszedł do Rady Nadzorczej T. S. L. ale mimo to brał żywy udział w pracach T. S. L. do ostatka.

Nieskazitelný charakter, gorący patriota, prawy obywatel i wzorowy rolnik był przez przeszło ćwierć wieku jednym z głównych organizatorów życia polskiego na Kresach Wschodnich.

CZEŚĆ JEGO PAMIĘCI!

Jak wypełniać sprawozdania roczne z działalności Kół T. S. L.?

Do niniejszego numeru dołączamy formularze dla Kół T. S. L. do sporządzenia sprawozdania za rok 1925. Na karcie tytułowej tych sprawozdań jest uwidoczniona następująca uwaga, którą powinny mieć przedewszystkiem przed oczyma Zarządy Kół w chwili, gdy zasiądą do pracy nad tem sprawozdaniem: »Tylko dokładne zdanie sobie sprawy ze stanu, w jakim się praca Towarzystwa znajduje, może być podstawą jego dalszego pomyślnego rozwoju. Dlatego sprawozdania Kół, nadsyłane Zarządowi, winny być ściśle i szczerze. Winniśmy je i sami sobie i społeczeństwu, które Towarzystwo utrzymuje i popiera«. Wchodzą tu więc w grę dwie bardzo doniosłe kwestje, których rozwiązanie zależy od sumiennosci Zarządów Kół w starannem opracowaniu sprawozdania rocznego: 1) to zdanie sprawy z użycia grosza publicznego i ofiarności społeczeństwa, do którego jesteśmy zobowiązani, choćby ze względów zwykłej uczciwości, pomijając już to, że zależy nam winno na stałym podtrzymaniu zaufania szerszej publiczności do naszej organizacji; 2) Każda praca organizacyjna wymaga systematyczności i jasno obmyślanego planu. Opracowanie takiego planu systematycznej działalności byłoby niemożliwem, gdybyśmy nie zdawali sobie sprawy ze stanu całej organizacji i jej poszczególnych gałęzi. Jedne kierunki pracy mogą ulegać zbyt silnemu rozwojowi, inne zanikać, inne wreszcie ulegać zniekształceniu i odstępować od ideowych wytycznych Towarzystwa. Trzeba w porę zapobiec, ratować, obmyśleć środki należytego i harmonijnego rozwoju wszystkich kierunków pracy.

To wszystko zależy od rocznych sprawozdań Kół. Dlatego tego roku posyłamy formularze tak wcześniej, by Zarządy Kół mogły zebrać i skontrolować sprawozdania wszystkich placówek swoich, a więc szkół, burs, ochronek, czytelń, bibliotek, sekcij i komisij, by niczego nie brakowało w całości obrazu. Za prawdziwość i ścisłość sprawozdania biorą zupełną odpowiedzialność; przewodniczący Koła, skarbnik, sekretarz i przewodniczący komisji szkONUjącej, co stwierdzają swoimi podpisami.

Sprawozdanie obejmuje następujące działy: 1) Sprawozdanie z czynności Koła na polu organizacyjnem; 2) prace około zakładania i opieki nad szkołami, domami ludowemi, kursami, ochronkami i bursami; 3) sprawozdanie ze stanu bibliotek i czytelń; 4) sprawozdanie z działalności odczytowej, urządzania obchodów, przedstawień amatorskich, wieców i zjazdów; 5) sprawozdanie z pracy wśród młodzieży i pracy wśród wojska; 6) sprawozdanie z wycieczek krajoznawczych; 7) sprawozdanie ze stanu domów ludowych, będących własnością T. S. L., a znajdujących się pod opieką Koła i w jego obszarze działania; 8) sprawozdanie z przed-

siębiorstw obliczonych na dochód Koła, jak kramy T. S. L., teatry świetlne, wydawnictwa i t. p. wreszcie 9) dokładny wykaz majątku Koła, tak ruchomego, jak i nieruchomego oraz stan kasy z dnia 1 stycznia i 31 grudnia 1925.

Opracowanie tych działów winien przewodniczący rozdzielić między poszczególnych funkcjonariuszy Zarządu Koła i przewodniczących sekcji, istniejących w jego łonie. Każde sprawozdanie z poszczególnego działu winno być przedmiotem dyskusji na posiedzeniu sekcji, a potem na pełnym posiedzeniu Zarządu. Sprawozdanie nie może zawierać żadnych ogólników ani nieścisłości. Musimy się przyzwyczajać do systematycznej pracy i wystrzegać wszelkiej roboty »na kolanie«. W ostatnim sprawozdaniu z r. 1924 rzadkie już tylko zachodziły wypadki, w których sprawozdawcy zamiast ściśle określonej cyfry podawali wyrażenia »kilka« lub »kilkanaście«. Takich »danych« przy sporządzaniu ogólnego sprawozdania nie można brać pod uwagę.

Już w pierwszym dziale zwracamy uwagę na konieczną potrzebę ścisłego wypełniania statystyki członków Koła, porównanie bowiem tych statystyk z roku na rok daje nam możliwość ustalenia linii rozwoju naszej organizacji. Zwracamy przy tem uwagę, że przez członków założycieli należy rozumieć nie tych, którzy Koło założyli, ale tych dobrodziejów T. S. L., którzy w myśl § 11 naszego statutu złożyli na cele T. S. L. jednorazowy datek w wysokości 200 zł. i dlatego uzyskali chlubny tytuł członka założyciela.

Również zależy nam bardzo na tem, by Koła załączyły do sprawozdania dokładny wykaz członków ostatniego Zarządu z wyszczególnieniem nie tylko imienia i nazwiska oraz godności zajmowanej w Zarządzie, ale także zawodu, do jakiego należą. Chcemy wiedzieć, ilu u nas chłopów, rzemieślników, kupców, robotników, nauczycieli, profesorów gimnazjalnych, księży, urzędników państwowych, adwokatów, lekarzy i t. p. zajmuje się bezpośrednio pracą oświatową.

W dziale zatytułowanym »Szkoły« trzeba rozróżnić trzy typy pracy: całkowite utrzymanie szkoły, częściowe utrzymanie szkoły i opiekę nad szkołą. Pierwszy wypadek zachodzi wtedy, gdy Koło samo utrzymuje szkołę prywatną, bez pomocy jakiejś instytucji. Subwencji jednorazowych nie bierze się tu pod uwagę, ani też tego, czy n. p. szkoła utrzymuje się sama z opłat uczniów. Drugi wypadek zachodzi, jeżeli T. S. L. dostarcza szkole lokalu albo opłaca świadczenia rzeczowe, jak opał, konserwacja budynku, jego zabezpieczenie i t. p. Pod trzecią kategorię zaliczamy współpracę z nauczycielstwem, urządzenie odczytów po szkołach dla dziatwy szkolnej, opiekę nad ubogą dziatwą, dostarczanie bibliotek szkolnych lub też wypożyczalni książek dla młodzieży szkolnej, urządzenie uroczystości szkolnych, jak: »św. Mikołaj«, »Gwiazdka«, oraz

sprawowanie funkcji komitetu rodzicielskiego w stosunku do szkoły.

Jeżeli Koło utrzymuje w całości szkołę, należy dołączyć osobne wyczerpujące sprawozdanie, podające: 1) rok założenia szkoły; 2) czy szkoła mieści się w lokalu T. S. L., 3) kto jest kierownikiem; 4) statystykę uczniów według wieku, płci i zawodu rodziców; 5) roczny budżet i jego pokrycie; 6) uwagi Zarządu, dotyczące się rozwoju danej instytucji.

To samo dotyczy kursów, które mogą być dwójakie: albo kształcące w pewnym ściśle oznaczonym kierunku zawodowym, n. p. kupieckie, kursa dla detajlistów, kursa koronkarskie, hafciarskie, koszykarskie, rolnicze, sadownicze i t. p. albo ogólne n. p. kursa dla analfabetów lub kursa dokształcające dla dorosłych.

Przy wypełnianiu tych pozycji należy obok uwzględnienia dat podanych wyżej, wykazać czas trwania kursu.

Tej samej ścisłości należy przestrzegać przy sprawozdaniach z prowadzenia burs i internatów oraz ochronek i ogródków dziecięcych.

Przez wyraz »Uczelnia« przy wypełnianiu punktu 10 z działu »Szkół« należy rozumieć działalność, polegającą na gromadzeniu młodzieży szkolnej poza godzinami nauki na wspólne ~~for~~drabianie lekcji i pogadanki naukowe. Chodzi o to, by zwłaszcza w zimie dać możliwość spokojnej pracy naukowej ubogiej młodzieży szkolnej, która musi przebywać wśród licznej rodziny i pozbawiona jest spokojnego i ciepłego kąta do nauki. Punkt 11 tego działu mówi o stypendystach. Każde, choćby najuboższe Koło jest w stanie opiekować się i wspierać finansowo choćby jednego ucznia ubożego a zdolnego i zasługującego na pomoc.

Trzeci dział sprawozdania traktuje o bibliotekach i czytelniach.

Trzeba tutaj rozróżnić przy układaniu sprawozdania pięć kategorii: 1) wypożyczalnie książek do czytania w domu bez czytelni t. j. placówki T. S. L., w których jest mała biblioteka a niema specjalnie urządzonej czytelni t. j. sali do wspólnego czytania czasopism, książek, pogadanek; 2) następna kategoria obejmuje wypożyczalnię książek do czytania w domu i czytelnię połączone w jednym lokalu. Pod 3) kategorią rozumiemy same tylko czytelnie bez wypożyczalni. 4) kategorię obejmują większe biblioteki miejskie, liczące conajmniej tysiąc dzieł. Wreszcie 5) biblioteki ruchome t. j. pewne grupy książek w ilości od 50—100 książek, stanowiących pewną zamkniętą całość a będących własnością Koła T. S. L., które na pewien okres czasu wypożycza je mniejszym placówkom oświatowym, by po ich przeczytaniu zastąpić je inną grupą książek, a przeczytane książki z jednej miejscowości wypożyczyć do drugiej.

Przy każdej z tych kategorii należy dodać szczegółowe sprawozdanie, zawierające: a) ilość książek; b) w ilu tomach; c) ilość czytelników lub wypożyczających; d) roczną ilość wypożyczeń;

e) wysokość opłat za wypożyczenie w grudniu 1925; f) ilość i tytuły czasopism; g) kto jest kierownikiem i jego zawód; h) gdzie się mieści lokal; i) tytuły książek cieszących się największą poczytnością; j) wydatki roczne i ich pokrycie; k) ogólne uwagi nad rozwojem placówki. Nie należy lekceważyć żadnej z podanych kwestyj, gdyż z odpowiedzi na nie czerpie Zarząd Główny T. S. L. niesłychanie ważny materiał, odnoszący się do rozwoju czytelnictwa, jego kierunków i upodobań, wskazówki do regulowania składu bibliotek, wydawnictw i t. d. Jestto też niesłychanie drogocenny przyczynek do dokładnego zobrazowania stanu kultury w Polsce współczesnej dla nauki.

Następny dział ma na celu podanie dokładnego obrazu rocznej działalności Koła zapomocą żywego słowa t. j. odczytów i pogadarek, obchodów narodowych, przedstawień amatorskich, wieczorków i koncertów, przedsiębiorstw zabawowych obliczonych na dochód, wieców oświatowych, zjazdów pracowników oświatowych i kursów oświatowych.

Odczyty i pogadanki mogą być połączone z pokazywaniem obrazów świetlnych lub bez nich i mogą być urządzone w siedzibie Koła lub też w innych miejscowościach (w czytelniach T. S. L. lub na zebraniach specjalnie na ten cel zwoływanych, o ile w danej miejscowości niema czytelni T. S. L.). Przy odpowiedzi na każdą z poruszonej kwestyj należy podać dokładną ilość odczytów i pogadarek, najmniejszą i największą ilość słuchaczy i roczną ich ilość. Cyfry te bowiem są niesłychanie ważne, gdyż ilustrują stopień zainteresowania się oświatą w danej okolicy kraju, nie mówiąc już o tem, że dają najlepszy obraz pracy i ruchliwości Koła.

Specjalnie usilnie zwracamy uwagę na konieczność dokładnego wypełniania kwestyj, dotyczących Zjazdów pracowników oświatowych i kursów oświatowych. Trzeba koniecznie podać ilość tych kursów czy też Zjazdów, co było celem ich urządzenia, kto brał w nich udział i jaki był stopień wykształcenia i stanowiska zawodowe ich uczestników, czas trwania, dokładną ilość uczestników wreszcie szczegółowy program.

Osobno należy zdać sprawozdanie z pracy oświatowej wśród młodzieży. Chodzi tu głównie o młodzież w wieku poszkolnym. Koła i czytelnie T. S. L. mogą prowadzić tę pracę albo we własnych organizacjach, albo też współpracować z istniejącymi na miejscu organizacjami młodzieży. Specjalną formą pracy oświatowej T. S. L. wśród młodzieży są Koła młodzieży T. S. L., mogą jednak organizacje te, istniejące przy Czytelniach i Kołach T. S. L. mieć specjalne nazwy, zależnie od ich charakteru np. Koła muzyczne, śpiewackie, sportowe i t. p. Trzeba podać przytem dokładną ilość członków każdej z tych organizacji, ilość chłopców i ilość dziewcząt, nazwisko i adres kierującego pracą wśród młodzieży z ramienia Koła lub Czytelni T. S. L. wreszcie wyszczególnić dokładnie sposoby pracy i kierunki działalności tych organizacji.

Jeżeli Koła i Czytelnie T. S. L. prowadzą pracę oświatową wśród młodzieży wspólnie z inną organizacją, należy podać nazwę organizacji i wyszczególnić, na czym ta współpraca polega.

Współpraca ze szkołą łączy się z kwestją opieki Kół T. S. L. nad szkołami i w tem miejscu należy podać, na czym ta współpraca polega: odczyty dla dzieci, biblioteki szkolne T. S. L. wypożyczalnie książek dla młodzieży szkolnej, pomoc w nabywaniu podręczników, dostarczanie pomocy materialnej (przybory szkolne, odzież, obuwie i t. p.), udział w uroczystościach szkolnych, popieranie i opieka nad drużynami harcerskimi i t. p.

Sprawozdanie z pracy wśród wojska należy podać na osobnym załączniku z dokładnem wyszczególnieniem formy współpracy, z podaniem dokładnej ilości kursów dla żołnierzy, czasu ich trwania i programu oraz ilości uczestników, ilość wykładów i słuchaczy, wreszcie skąd wyszła inicjatywa współpracy.

Przy sprawozdaniu z wycieczek ludowych lub szkolnych, należy obok podania ich ilości, napisać, dokąd każda z wycieczek była skierowana i jaki był jej cel (poznanie kraju, zabytków, urządzeń przemysłowych, zabawa i t. p.) wreszcie skład wycieczki t. j. ilość uczestników, wiek przeciętny (dzieci, dorośli, skład mieszany z przewagą dzieci lub dorosłych) i pięć.

Przy sprawozdaniu o domach ludowych należy podać nazwę tego domu (Dom Ludowy T. S. L., Dom Polski, Dom Narodowy i t. p.) datę założenia, krótką historję przeprowadzenia budowy domu ewentualnie uzyskania budynku na ten cel, na kogo ten budynek jest zainstalowany, jakie instytucje się w nim mieszczą (Koło lub Czytelnia T. S. L., Kółko rolnicze, Kasa Stefczyka, Sokół, Koło lub Stowarzyszenie Młodzieży i t. p.) wreszcie ilość ubikacyj i w jaki sposób są one wyzyskane. Prócz tego należy podać, czy przy Domu jest plac lub ogród i dla jakich celów się je wyzyskuje, kto zarządza Domem (Zarząd Koła lub Czytelni T. S. L., Komitet Domu Ludowego i kto stoi na jego czele i t. p.). Wreszcie ile w roku sprawozdawczym wydano na utrzymanie tego domu, na konserwację, inwestycje, ubezpieczenie i t. p. i skąd na te cele wpłynęły pieniądze. Do sprawozdania należy dołączyć unotywowane uwagi, jak miejscowa ludność odnosi się do domu ludowego, czy dom ludowy jest rzeczywiście ogniskiem pracy oświatowej, skupiającem jak najszersze warstwy, czy też działalność jego nie mija się w pewnym kierunku z właściwym celem domów ludowych. Koła powiatowe T. S. L. winny podać ścisły wykaz domów ludowych, istniejących w ich obrębie działania z wyszczególnieniem, które są własnością T. S. L.

Wreszcie osobne sprawozdanie trzeba podać z przedsiębiorstw obliczonych na dochód. Organizacja T. S. L. jest tak postawioną, by mogła w sobie pomieścić nie tylko ludzi pracujących bezpośrednio na polu oświatowem, ale także tych wszystkich ludzi dobrej

woli, którzy chcą pracownikom oświatowym: dopomagać przez zużytkowanie na ten cel specjalnego daru przedsiębiorczości. Do takich przedsięwziętych należą kramy T. S. L., księgarnie T. S. L. rozmaitego rodzaju wytwórnie n. p. intrologatornie, wytwórnie zabawek, wydawnictwa książkowe i obrazowe wreszcie teatry świetlne, biura rozlepiania ogłoszeń, sprzedaż dzienników i t. p. Trzeba w sprawozdaniu wyszczególnić nazwę i rodzaj przedsiębiorstwa, jego roczne dochody i rozchody, wreszcie uwagi, dotyczące się jego rozwoju i planów na przyszłość.

W sprawozdaniu z majątku Koła należy trzymać się ściśle wszystkich podanych pytań, a do pomocy w razie potrzeby przybrać sobie znawców dla oszacowania w przybliżeniu wartości poszczególnych przedmiotów. Zwłaszcza ze specjalną sumiennością i ścisłością należy opracować wykaz majątku nieruchomego, przy czem pamiętać należy, że Koło lub Czytelnia T. S. L. jest tylko zawiadowcą, opiekunem lub użytkującym nieruchomości ale właścicielem jest Towarzystwo Szkoły Ludowej jako całość, którego Koło lub Czytelnia są tylko częściami (§ 5 statutu). Trzeba więc podać dokładną liczbę wykazu hipotecznego po sprawdzeniu jej w aktach sądowych i wyszczególnić rodzaj nieruchomości, czy to jest parcela, pole uprawne, ogród, dom, z czego zbudowany, czem kryty i t. p. i w jaki sposób i na czyją korzyść nieruchomość ta jest użytkowana. Należy podać przypuszczalną wartość w złotych polskich, obdłużenie i u kogo dług jest zaciągnięty, wreszcie stan w jakim się znajduje.

O ile Towarzystwo Szkoły Ludowej w obrębie działania Koła posiada więcej nieruchomości, należy powyższy kwestjonariusz wypełnić dla każdej nieruchomości osobno.

Nakoniec należy podać krótkie sprawozdanie kasowe Koła, a więc, ile było gotówki w kasie lub na koncie P. K. O. dnia 1 stycznia roku sprawozdawczego, sumę dochodów i rozchodów za cały rok i pozostałość kasową z dnia 31 grudnia roku sprawozdawczego. Winno to być sumaryczne zestawienie wszystkich placówek i instytucyj, działających w łonie Koła.

Zarząd Główny T. S. L. zdaje sobie dokładnie sprawę z wielkości pracy, jaką wyznacza Zarządom Kół T. S. L., żądając od nich tak wszechstronnego i skrupulatnego sprawozdania. Rzeczą osobistej ambicji członków Zarządów Kół i dobrego zrozumienia interesów całości Towarzystwa będzie, by tej pracy w zupełności podolać.

Uczmy i pracujmy nie tylko nad drugimi, ale także nad samymi sobą. Człowiek powinien uczyć się i pracować nad sobą przez całe życie, niech więc praca w Zarządach Kół stanie się także do pewnego stopnia szkołą życiową.

Z doli i niedoli emigracji polskiej.

Zarząd Główny Towarzystwa Szkoły Ludowej uczynił szereg prób, by nawiązać stały kontakt między nauczycielstwem polskim, pracującym we Francji a naszą organizacją. Ostateczne porozumienie nastąpiło w sierpniu b. r. w czasie pobytu wycieczki działwy polskiej z Francji w Krakowie, gdzie przy tej sposobności odbyto konferencję z nauczycielstwem, opiekującym się tą wycieczką. Na skutek tej konferencji otrzymaliśmy ze sfer nauczycielskich we Francji pismo, które do pewnego stopnia ilustruje stan szkolnictwa polskiego na ziemi francuskiej. Poniżej zamieszczamy najbardziej charakterystyczne ustępy z tego listu:

»By zobrazować potrzeby oświatowe wychodźstwa, pozwolimy sobie wskazać na trzydzieści tysięcy dzieci w wieku szkolnym, z której to liczby zaledwie około dziewięć tysięcy korzysta wogóle ze szkoły, a z tej liczby tylko około pięć tysięcy korzysta z oddziałów polskich. Oddziały te, pozbawione często jakichkolwiek pomocy naukowych i podręczników szkolnych, nie mogą spełnić należycie swego zadania. Wycieczka dzieci polskich z Francji do kraju winna być, zdaniem naszym, początkiem wielkiej akcji społeczeństwa w kraju, idącej z pomocą oświatową emigracji. Nie mogąc przeprowadzić należytego nauczania na terenie oddziałów polskich, powołaliśmy do życia szereg drużyn harcerskich, by w ich ramach uzupełnić program nauczania działwy polskiej. Tego rodzaju forma uzupełniania programu wymaga nie tylko pomocy naukowej, ale i środków pieniężnych. Poza tem, by związać młodzież, przebywającą naogół przelotnie w oddziałach polskich, rozpoczęliśmy przy nich tworzenie bibliotekzek szkolnych pod kontrolą nauczycieli. W obecnej chwili istnieje około siedemdziesiąt oddziałów na terenie Francji, a dopiero kilka z nich zaledwie posiada zaczątki bibliotekzek oddziałowych. Nie posiadając na to funduszków, zmuszeni jesteśmy apelować do ołiarności społeczeństwa w kraju. Prócz tego oddziały dotychczasowe nie posiadają żadnych pomocy naukowych, potrzeba więc map polskich, tablic ortograficznych, tablic do nauki o Polsce współczesnej i t. d.

Niermiernie ważną jest sprawa tworzenia ochronek w kolonjach, by najmłodsze dzieci mogły przebywać w atmosferze polskiej, gdyż później daleko skuteczniej oprą się wynarodowieniu. W tej sprawie liczymy na pomoc T. S. L.

Szkoły francuskie kopalniane dostarczają dzieciom podręczników, kajetów, ołówek, słowem wszystkiego, co dziecku potrzebne jest w szkole. Dziecko to, przychodząc do oddziału polskiego, musi sobie wszystko samo kupić i to za drogie pieniądze. Stąd niechęć do oddziału polskiego i słaba frekwencja na godzinach polskich. Gdy książka francuska kosztuje franka lub dwa i rozdawana jest dzieciom za darmo, książka polska kosztuje osiem do dziesięciu

franków. W tych warunkach praca jest niezmiernie utrudniona.

Na każde święta Bożego Narodzenia, czy też na zakończenie roku szkolnego otrzymuje również młodzież w oddziałach francuskich od kopalń upominki. Nauczycielstwo polskie upominków dać nie może. Oczywiście tego rodzaju zachęty mają wpływ na osłabienie frekwencji w oddziałach polskich. Gdy więc społeczeństwo polskie w kraju nie zatroszczy się o pomoc w nauczaniu polskiem, kwestję wynarodowienia emigracji załatwią najbliższe lata. Należałoby stworzyć dla młodzieży emigracyjnej kilka bezpłatnych miejsc w bursach w kraju, by mogła poświęcić się studjom rzemieślniczym, gimnazjalnym czy też seminarjalnym. Poza tem należałoby zapewnić w Uniwersytetach ludowych kilku młodzieńcom utrzymanie, by po skończeniu kursów poświęcili się pracy oświatowej wśród kolonji górniczych.

Coraz bardziej dojrzewa na emigracji kwestja gimnazjum względnie seminarjum, co połączone jest również z pomocą społeczeństwa z kraju.

Współpracę w powyżej poruszonych sprawach wyobrażamy sobie w tej formie, iż poza pomocą w książkach moglibyśmy przy pomocy T. S. L. liczyć i na pomoc pieniężną, zebraną czy to w formie przedstawień teatralnych, specjalnie na dochód emigracji urządzonych, czy innych zbiórek, czy imprez, których dochód całkowicie czy też częściowo byłby przeznaczony na nasze cele. Wydaje się ta praca możliwą do podjęcia tem więcej, iż możnaby wejść z poszczególnemi szkołami w ścisły kontakt, a gdyby każde Koło T. S. L. dostarczyło w ciągu roku choćby kilku książek, dzieci we Francji otrzymałyby małe biblioteczki.

Zarząd Główny w odpowiedzi na to pismo przesłał w formie doraźnej pomocy kilka biblioteczek i szereg wydawnictw dla dzieci polskich we Francji. Obecnie zaś przeprowadza korespondencję z Polonią francuską celem podjęcia organizacji szeregu ochronek polskich T. S. L. na ziemi francuskiej. Prócz tego Zarząd Główny chciałby bliżej zainteresować Koła T. S. L. dźwiatwą polską we Francji, a sprawę tę wyobraża sobie w ten sposób, by poszczególne Koła T. S. L. zaopiekowały się pojedynczemi oddziałami polskimi we Francji, starały się wejść z nimi w stały kontakt listowny, celem poznania ich potrzeb i niesienia im możliwej pomocy. Byłoby to coś na wzór chrześniactwa wojeanego. Każde Koło T. S. L. miałoby powierzony swej opiece oddział szkoły polskiej, o ten oddział by się troszczyło, dla niego zbierało fundusze, o nim pamiętało na gwiazdkę i t. d. Nad ustaleniem formy tego rodzaju współpracy toczą się obecnie korespondencje między Zarządem Głównym T. S. L. a nauczycielstwem polskiem we Francji. Korespondencja ta napotyka jednak na liczne przeszkody z powodu nieuregulowanych stosunków w szkołach polskich we Francji. W ostatnim liście do nas skarży się tamtejsze nauczycielstwo pol-

skie, że francuscy właściciele kopalń odmawiają prawie gremjalnie zaangażowania nowych nauczycielskich sił, przesłanych przez Ministerstwo z Polski. Trzeba więc ze strony Polonji francuskiej, a zwłaszcza nauczycielstwa polskiego wytężenia całej energii i uporu, by walkę o polską szkołę dla polskich dzieci przeprowadzić możliwie zwycięsko.

Na razie dzielimy się z Kołami temi informacjami, sądząc, że do tego tematu wkrótce powrócimy, bo jesteśmy głęboko przekonani, że troska nasza o duszę dziecka polskiego we Francji znajdzie oddźwięk wśród najszerzych sfer społeczeństwa.

Wykłady o Polsce Współczesnej.

Koło powiatowe T. S. L. w Żywcu wydało do Kół T. S. L. działających na jego obszarze okólnik, zawierający program cyklu wykładów o Polsce Współczesnej oraz dyspozycje poszczególnych wykładów dla użytku prelegentów. Cykl składa się z 5 wykładów, a mianowicie: 1) Jakie jest położenie Polski? 2) Co jest bogactwem Polski. 3) Ustrój Państwa Polskiego. 4) Jakie są prawa i obowiązki obywatela polskiego. 5) Położenie gospodarcze Polski.

Niżej podajemy dosłowny tekst tych dyspozycji, jako przykład godny naśladowania przez wszystkie Koła.

Dyspozycje:

Jakie jest położenie Polski? Polska leży w centrum Europy. Warszawa węzłem kolejowym handlu europejskiego i półkuli wschodniej. Naturalne granice Polski to Odra, Bałtyk, Dźwina, Dniepr, Morze Czarne, Dniestr i Karpaty. Obecne granice Polski i jej obszar. Wady obecnych granic: 1. Kopaliny i ciężki przemysł za blisko granic. 2. Sąsiedztwo wrogich Niemiec, Rosji i Litwy. 3. Cześci niepewny sąsiad. 4. Strategiczne granice fatalne (długie i nie obronne). 5. Brak dostępu do morza i sprawa Gdańska, 6. Kresy etnograficznie mieszane. Dodatkowo strony granic są: 1. Sąsiedztwo z Łotwą i Rumunją. 2. Odgródzenie Kowna od Rosji. 3. Błota pińskie. 4. Rozbudowa linii kolejowych na wschód. Zaludnienie Polski. Mniejszości narodowe. Wyznania religijne. Troska o traktaty handlowe i tranzytu. Przynależenie wojskowe młodzieży.

Co jest bogactwem Polski? 80⁰/₁₀ nizin, 18⁰/₁₀ wyżyn, 2⁰/₁₀ gór. Gleby, jej urodzaje i rozmieszczenie. Klimat i nawodnienie. Rozmieszczenie rolnictwa, hodowli bydła, leśnictwo, rybołówstwo, rolnictwo przemysłowe. Przemysł związany z rolnictwem i leśnictwem. Kopaliny: węgiel, nafta, sól, воск ziemny, rudy, siarka. Przemysł związany z kopalinami. Eksport i import w Polsce. Zależność finansów państwa od eksportu i importu. Źródła mineralne i obywatelnie się bez kąpieli zagranicznych.

Ustrój Państwa Polskiego. Prezydent i jego prerogatywy. Sejm, senat i sposób powstawania ustaw. Ministerstwa i ich kompetencje. Województwa, starostwa, wójt w gminie. Sądownictwo i nietykalność sędziego. Organizacja jego aż do Trybunału administracyjnego.

Jakie są prawa i obowiązki obywatela Polski? Kto jest obywatelem. Służba wojskowa, skarb, podatki. Wychowanie dzieci i zagadnienia oświatowe. Równość wobec prawa. Wolność osobista, religijna, pracy, nietykalność. Prawo własności. Tajemnica listowa.

Położenie gospodarcze Polski. Co to jest pieniądz. Wzysk dzielnic polskich przez zaborców. Wojna i przebudowa społeczna po wojnie. Polska terenem wojny. Zniszczenie jej. Marka, inflacja, spekulacja. Waloryzacja. Złoty polski. Praca, wydajność pracy, dobrobyt, kultura. Stowarzyszenia i spółdzielnie, ich znaczenie w życiu obywateli i narodu.

Regulamin dla prelegentów:

Trwanie odczytu maximum 40 do 60 minut. Ścisłe trzymanie się tematu i dyspozycji. Unikać wyrazów obcych, względnie objaśnić je. Odczyt najlepiej sobie napisać, ale wygłosić bezwarunkowo z pamięci. Mówić gładko, wyraźnie, powoli, przystępnie. Na końcu krótka synteza, zakończenie podniosłe, zagrzewające. Dążność do wywołania zainteresowania (dyskusja).

Co robić w Kołach T. S. L. w miesiącu grudniu?

Z początkiem miesiąca zwołać posiedzenie Zarządu Koła, na którym omówić przygotowania do zamknięcia rachunków i rocznego sprawozdania, które należy o ile możliwości wydrukować lub chociażby powielić i rozesać tym osobom i instytucjom, które Czynności Koła T. S. L. mogą interesować. Omówić sprawę organizacji kursów wieczornych, kursów dla dorosłych, kursów uzupełniających dla rzemieślników. Zlustrować, o ile tego dotąd nie zrobiono, wszystkie czytelnie, pozostające pod opieką Koła, najlepiej przy sposobności odczytu lub pogadanki. Zorganizować po czytelniach czytania wieczorne t. j. czytania na głos utworów Sienkiewicza, Orzeszkowej, Prusa, Reymonta, Kraszewskiego i t. p. Zająć się organizacją chórów lub orkiestr celem pielęgnowania polskiej pieśni. Zorganizować obchód św. Mikołaja dla dziatwy i Jasełka dla młodzieży. Zastanowić się nad urządzeniem gwiazdki dla biednych dzieci.

Ściągnąć wkładki od członków, zalegających z uiszczeniem opłaty za rok 1925.

Z dniem 31 grudnia zamknięcie rachunków za rok 1925.

Z działalności Kół T. S. L.

Zjazd Okręgowy T. S. L. w Przemyślu. Zjazd delegatów Przemyskiego Związku T. S. L. odbył się 13 września b. r. W Zjeździe wzięli udział delegaci 10 Kół na ogólną liczbę 17 Kół należących do Związku. Koło T. S. L. w Birczy usprawiedliwiło swą nieobecność. — Obrady zagał przewodniczący prof. Władysław Tutek powitaniem delegatów i gości. Z kolei zdał sprawozdanie z działalności za czas od 21 września 1924 do 13 września 1925 r. W okresie sprawozdawczym Związek zlustrował następujące Koła: w Sanoku, Jarosławiu, Niżankowicach, Birczy, Dubiecku i Sieniawie. Zajmował się działalnością Koła Mickiewicza i Sienkiewicza w Przemyślu. Uruchomił Koła w Założcu i w Ustrzykach. W stanie organizowania się są Koła w Nowym Mieście i Krasiczynie. Związek dostarczał prelegentów Kołom. Zajął się plebiscytem szkolnym na całym terenie swej działalności, a powiatu Przemyskiego specjalnie. Wykonując uchwałę Włocu oświatowego dnia 31 grudnia 1924 r. Związek wszczął akcję za Daniną Oświatową. Rozesłał do powiatu odezwy, czeki i deklaracje. Odbywał konferencje z naczelnikami urzędów. Wyniki pracy słabe. Związek urządził wiec oświatowy dnia 31 grudnia 1924 r. (referenci Senator Dr. Ernest Adam i Dyr. Gustaw Flach), oraz Akademię ku czci Henryka Sienkiewicza, współpracował w urządzaniu uroczystości 3-cio Majowej i Bolesława Chrobrego. Związek Okręgowy na żądanie Sekcji Wschodniej zbierał dla jej potrzeb informacje, pośredniczył między nią a Kołami i wzywał Koła ustnie i pisemnie do załatwiania spraw poleconych przez Sekcję. Brał udział w Kongresie Oświatowym w Warszawie, w Walnem Zjeździe delegatów w Tarnopolu, w Zjazdach urządzanych w sprawach plebiscytowych przez posta Prószyńskiego.

Posiedzeń odbyło się 13, pism odebrano i wysłano 187.

Po złożeniu sprawozdania przez przewodniczącego rozwinęła się dyskusja. Przemawiali: Dr. Zygmunt z Ustrzyk, Dr. Słaczka z Sanoka, Dyr. Gdula z Niżankowic, Ks. Deneka z Dobromila, Marja Bielawska, Dr. Szymański, Insp. Żukowski, Ks. Prałat Sarna. Uchwalono wniosek Dra Zygmunta: Związek dołoży wszelkich starań, ażeby nawiązać ściślejszą łączność między Kołami, oraz domagać się będzie od Kół przesyłania co trzy miesiące sprawozdań z działalności. Uchwalono również wniosek Insp. Żukowskiego: Związek dołoży starań, ażeby Zarząd Główny T. S. L. udzielił subwencji na budowę zaczęte a nieskończone.

Uchwalono również absolutorjum Zarządowi za działalność i skarbnikowi za prowadzenie kasy. Wkońcu wybrano nowy Zarząd w składzie: przewodniczący p. Władysław Tutek, zastępca p. Stanisław Borowiecki, sekretarz p. Władysław Szwed, skarbnik p. Minakowski. Wydział: Marja Bielawska, Michał Chirowski, Kazimierz Srokowski, Ignacy Żukowski, Jan Porębański, Metzger, Stanisława

Dicówna, Stefanja Karszniewiczówna. Komisja rewizyjna: Ludomił Fiałkiewicz, Aleksandra Szultzowa, Julja Patronówna. Po wyborach Dr. Czuchajowski wygłosił referat o pracy oświatowej T. S. L. Po dyskusji uchwalono zwrócić w tym roku uwagę na propagandę spraw gospodarczych i w tym celu urządzać odczyty, wiecze oświatowe i kursa zawodowe. Postanowiono zająć się młodzieżą rękodzielniczą. Przy Związku Okręgowym postanowiono założyć bibliotekę odczytową. Postanowiono w końcu odbywać dwa razy do roku Zjazdy delegatów Okręgu Przemyskiego.

Zjazd Okręgowy w Białej — Dnia 8 listopada b. r. odbył się Zjazd Okręgowy T. S. L. w Białej. W Zjeździe wzięli udział delegaci Kół z powiatów: Bialskiego, Chrzanowskiego i Oświęcimskiego. Reprezentowanych było 17 Kół, a mianowicie: Brzeszcze, (6 delegatów), Luszowice (1 delegat), Jawiszowice (2 delegatów), Libiąż (1 delegat), Jaworzno (1 delegat), Lipnik (3 delegatów), Leszczyny (2 delegatów), Chełmek (1 delegat), Siersza (1 delegat), Szczakowa (1 delegat), Bobrek (1 delegat), Kęty (2 delegatów), Dankowice (1 delegat), Biała) 4 delegatów). Obrady zagał zastępca przewodniczącego Związku Okręgowego p. Białoźorski z Brzeszcza, który po usprawiedliwieniu nieobecności chorego przewodniczącego p. Inż. Pawłusa, powitał zebranych i wskazał na konieczność zdwojenia wysiłków oświatowych w obrębie Związku ze względu na mieszaną ludność mieszkającą na jego obszarze. Następnie sekretarz Związku p. Koson przedstawił stan pracy oświatowej poszczególnych Kół, podkreślając rozwój pracy oświatowej niektórych z nich, jak Koła w Chrzanowie, Kętach, Szczakowej, Brzeszczach, i t. d. a gorąco piętnując beczynność nielicznych już wprawdzie Kół, które nie zabrały się jeszcze intensywnie do roboty. Referat p. Kosonia wywołał ożywioną dyskusję, w czasie której delegaci poszczególnych Kół uzupełniali sprawozdanie p. sekretarza. Ze sprawozdań pokazuje się, że najlepiej pod względem organizacji i pracy oświatowej stoi powiat Chrzanowski. Następnie idą powiaty Bialski i Oświęcimski stojące prawie na równi. Specjalnie nieprzychylnie ułożyły się stosunki dla pracy T. S. L. w mieście Białej, w której przedwojenna działalność T. S. L. pozostawiła po sobie najwięcej widomych znaków. Jest jednak wszelka nadzieja, że stosunki w Białej ulegną wkrótce zmianie na lepsze.

Po dyskusji wygłosił delegat Zarządu Głównego T. S. L. Dr. Wysocki obszerny referat, omawiający program pracy T. S. L. na najbliższą przyszłość. Referent, przypominawszy zebrany ideowe cele pracy T. S. L. omawiał poszczególne środki i metody, podkreślając zwłaszcza te, które w obecnej sytuacji szczególnie należy zastosować. Po referacie rozwinęła się dyskusja, omawiająca desiderata poszczególnych Kół. Mowcy wskazywali na niesłychanie ciężki kryzys ekonomiczny, który zwłaszcza w powiatach reprezentowanych na Zjeździe daje się bardzo silnie odczuwać ze względu na ludność robotniczą.

Zarząd Główny musi przeto przyjść Kołom z wydatniejszą pomocą zwłaszcza w zasilaniu bibliotek.

W Zjeździe wzięło udział przeszło 40 osób.

Zjazd Powiatowy T. S. L. w Kolbuszowie. Odbył się w niedzielę dnia 15 listopada b. r. przy udziale 67 delegatów Kół i Czytelni T. S. L. z powiatu kolbuszowskiego. Na Zjeździe obecnym był p. Starosta Kolbuszowy Malinowski i delegat Zarządu Głównego T. S. L. Dr. Wysocki. Obrady zagał Dr. Józef Dec, zastępca przewodniczącego Koła T. S. L. w Kolbuszowie, który przywitawszy licznie przybyłych delegatów, podkreślił, że wielki rozrost idei T. S. L. po wsiach powiatu kolbuszowskiego, świadczy najlepiej o żywiołowym ruchu ludu polskiego na polu oświatowym. Praca T. S. L. rozpoczęta po wojennej stagnacji dopiero z końcem grudnia zeszłego roku już wydaje zbawienne owoce. Powiat kolbuszowski do niedawna jeden z najgorszych i najniesforniejszych może być obecnie przykładem ładu i porządku. Mowca w gorących słowach zachęca zebranych do wytrwania w pracy oświatowej dla korzyści własnych i całego Państwa polskiego. Następnie sekretarz Koła T. S. L. w Kolbuszowie, Rygłowski, przedstawia sprawozdanie z działalności Koła T. S. L. w Kolbuszowie, a skarbnik p. Przybyła przedkłada sprawozdanie kasowe. Potem delegaci poszczególnych Czytelni przedkładają sprawozdania. W powiecie kolbuszowskim w przeciągu ostatnich 10 miesięcy powstały Czytelnie w Zarębee, Weryni, Dzikowcu, Przedborzu, Cmolasie, Hadykówce, Lipnicy, Niwiskach, Kolbuszowie Górnej, Kolbuszowie Dolnej, Brzostowej Górze, Krzątce, Widelkach, Muchowcu, Staniszewskim, oraz w Raniżowie. Prócz tego powstało Koło T. S. L. w Woli Raniżowskiej. Działalność Czytelni polegała głównie na wypożyczaniu książek do czytania. W niektórych wsiach czytelnictwo po Czytelniach T. S. L. przekroczyło w okresie sprawozdawczym liczbę 1.000 wypożyczeń. Prócz tego we wszystkich Czytelniach odbywały się odczyty z obrazami świetlnymi. W jednej Czytelni zorganizowano straż ogniową, w jednej urządzono kursa rolnicze. Po przyjęciu sprawozdań do wiadomości, z których wiele nagrodzono licznymi oklaskami, delegat Zarządu Głównego T. S. L. wygłosił referat o programie pracy oświatowej T. S. L. na najbliższą przyszłość. Po referacie rozwinęła się dyskusja, przyczem uchwalono szereg wniosków, między innymi dążyć do utworzenia niższej szkoły rolniczej w Kolbuszowie i zająć się organizacją kursów rolniczych i oświatowych.

Kurs społeczno oświatowy T. S. L. w Śniatynie — Staraniem Koła T. S. L. w Śniatynie odbył się w dniach 2, 3 i 4 października b. r. kurs oświatowo-społeczny, na którym wykładali fachowi prelegenci z Głównego Zarządu T. S. L., Towarzystwa Gospodarskiego i Związku Teatrów i Chórów włościańskich we Lwowie oraz prof. Henryk Dębski z Kołomyi.

Kurs obejmował następujące wykłady: 1) Najważniejsze wiadomości z hodowli bydła i uprawy roli, 2) trzy wykłady z dzie-

dziny spółdzielczości, głównie rolniczej, 3) jak urządzać wykłady i pogadanki popularne, 4) podręczna literatura dla prelegentów, 5) metodyka pogadań historycznych, 6) teatry ludowe i przedstawienia amatorskie, 7) ludowa literatura sceniczna, 8) Domy ludowe, 9) istota, pojęcie i cel pracy oświatowej, 10) bibliotekarstwo, 11) wycieczki ludowe, 12) jak urządzać pogadanki o skarbach naturalnych Polski, 13) wiadomości z geografii politycznej i gospodarczej Polski, oraz ustrój Rzeczypospolitej. — W kursie wzięło udział około 100 uczestników, rekrutujących się ze wszystkich warstw społecznych, przyczem najliczniej obesało kurs Nauczycielstwo Szkół Powszechnych. — W kursie wzięli ochotnie udział również Nauczyciele narodowości ruskiej.

Na otwarciu kursu obecni byli: interesujący się zawsze żywo pracą oświatową: Starosta Dr. Emil Golczewski i Ks. Proboszcz Leopold Kaściński, którzy w przemowach podnieśli znaczenie kursu dla powiatu Śniatyńskiego. — Kurs zakończył dwoma wykładami sekretarz Zarządu Głównego T. S. L. we Lwowie, poczem p. Minticz imieniem Ogniska, p. Górecka imieniem M. O. K. i p. Insp. Szemelowski imieniem Zarządu Koła T. S. L. w Śniatynie wyrazili uznanie Zarządowi Głównemu T. S. L. za urządzenie tego kursu.

Dzięki energii p. Insp. Szemelowskiego kurs był bardzo licznie obesany mimo ciężkich warunków materialnych, które utrudniały słuchaczom pobyt na własny koszt w Śniatynie.

Podnieść należy osłarność Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, które na każde wezwanie staje do współpracy z Towarzystwem Szkoły Ludowej, jako organizacją na wskrós apolityczną i obejmującą swoją działalnością wszystkie warstwy społeczeństwa.

Kursa oświatowo społeczne w Stanisławowie. — W dniach 13, 14 i 15 listopada b. r. odbędzie się w Stanisławowie kurs społeczno oświatowy, urządzony staraniem Stanisławowskiego Koła T. S. L. — Kurs ten obejmować będzie następujące wykłady: 1) Znaczenie i cel kursów oświatowych, 2) Domy oświatowe i Czytelnie, 3) Teatry ludowe i przedstawienia amatorskie, 4) Ludowa literatura sceniczna, 5) o spółdzielczości, 6) bibliotekarstwo, 7) jak urządzać wykłady i pogadanki popularne, 8) podręczna literatura dla prelegentów, 9) metodyka pogadań historycznych, 10) istota, pojęcie i cel pracy oświatowej, oraz organizacja i cele T. S. L., 11) co i jak mówić o Polsce, 12) jak urządzać pogadanki o skarbach naturalnych Polski, 13) hygiena dziecka w wieku szkolnym i budynku szkolnego, 14) hygiena niemowlęcia, 15) zakończenie kursu. — Wykładać będą pp. W. Bajorek, A. Piątek, K. Zurawski, Dr. J. Fritzi Dr. Czuchajowski ze Lwowa. — Popołudniu 15 listopada odbędzie się powszechny wiec oświatowy z referatem Dra Czuchajowskiego p. t. »Jak bronić się przed nową wojną«.

Nowa Szkoła T. S. L. w Truskawcu. — Tow. Szkoły Ludowej obchodziło niedawno w Truskawcu uroczystość poświęcenia gmachu nowo wzniesionej Szkoły Powszechniej.

Aktu poświęcenia dokonał po nabożeństwie Ks. Proboszcz Piotrowski, poczem przemawiali: p. Inż. Rudkowski prezes Komitetu budowy, marszałek powiatu i właściciel Truskawca p. Jarosz., p. starosta Porembalski, p. Kurator Sobiński ze Lwowa, p. inspektor Garlicki i delegat Zarządu Głównego T. S. L. Flach. Na zakończenie jedna z małych uczeniec Zakładu wygłosiła wierszyk do p. Kuratora Sobińskiego i wręczyła mu bukiet.

Po odśpiewaniu roty zebrani wpisali swe nazwiska do księgi pamiątkowej.

Już przed wojną pracowano około zbierania materiałów na tę budowę, ale wojna zniszczyła wszystko. Dopiero w r. 1921 zawiązano Komitet Budowy przy tamtejszym Kole T. S. L., któremu udało się uzyskać od gminy grunt pod budowę. Urząd odbudowy rozpoczął pracę i doprowadził fundamenty pod zrąb parteru. W r. 1923 poświęcono Kamień Węgielny i Komitet zdwoił swą energię. Zbierano składki wśród miejscowej ludności i kuracjuszków, urządzano zabawy i przedstawienia uzyskano zapomogę od rządu, od zagłębia naftowego w Borysławiu i od Zarządu Głównego T. S. L. i wreszcie gmach stanął gotowy.

Jestto piętrowy, obszerny, jasny i solidnie zbudowany budynek, w którym mieści się pięć sal wykładowych, dwie sale na naukę snycerstwa i introligatorstwa, sala na bibliotekę — liczącą około tysiąc dzieł, mieszkanie dla kierownika szkoły (trzy pokoje i kuchnia), mieszkanie dla tercjana oraz pięć pokoi służących do podnajmowania dla kuracjuszy na czas sezonu.

W szkole ma być prowadzoną nauka snycerstwa i introligatorstwa, której specjalnością będzie kształcenie w wyrabianiu artystycznych pamiątek z drzewa i skóry z Truskawca.

Koło T. S. L. w Truskawcu i tamtejsze społeczeństwo Polskie dali godny naśladowania przykład patriotyzmu i wytrwałej pracy.

Poświęcenie kamienia węgielnego pod Dom Oświatowy T. S. L. w Stecowej. — Dnia 9. sierpnia 1925. odbyła się w Stecowej (powiat Śniatyn) piękna uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod Dom Oświatowy T. S. L. W uroczystości wzięło udział okoliczne włościanstwo polskie oraz liczny zastęp inteligencji ze Śniatyna. Po połowej Mszy św. odprawionej przez Ks. proboszcza Kaścińskiego wygłoszono szereg mów, w których podkreślano wielkie znaczenie wybudować się mającej placówki polskości w kresowym grodzie Rzeczypospolitej, położonej tuż przy granicy Polsko-Rumuńskiej. Następnie odbyły się ćwiczenia sokolic i sokołów, a potem zabawa ludowa.

Cała uroczystość wywarła wielkie wrażenie na obecnych i była jedną z tych chwil, których tutaj na kresach niewiele się przeżywa.

Koło Powiatowe T. S. L. w Chrzanowie komunikuje nam, że rozdzieliło między poszczególnych członków Zarządu lustracje wszystkich Kół T. S. L. działających na terenie powiatu, tak, że w najbliż-

szym czasie we wszystkich miejscowościach, gdzie istnieją Koła T. S. L. zostanie urządzone zebranie oświatowe, połączone z Estracją Koła. Dotychczas delegaci Koła powiatowego zlustrowali Koło T. S. L. w Jaworznie, przyczem stwierdzili, że Koło to pomyślnie się rozwija. W najbliższym czasie przystępuje Koło T. S. L. w Chrzanowie do zorganizowania wykładów Uniwersytetu Powszechnego.

Zjazd Powiatowy T. S. L. w Żywcu. — Dnia 25 października br. odbył się w Żywcu Zjazd Powiatowy T. S. L. zwołany przez Zarząd Główny T. S. L., celem zorganizowania Koła Powiatowego. W Zjeździe wzięli udział delegaci Koła T. S. L. z Żywca, Węgierskiej Górci, Zwardonia i Pawlusia Wieprzu. Z ramienia Zarządu Głównego obecnym był delegat p. Haydukiewicz. Przedłożone na Zjeździe sprawozdania Kół z powiatu Żywieckiego wykazują bardzo ożywioną i programową działalność. Dla przykładu wystarczy podać choćby obroty kasowe: n. p. Koło T. S. L. w Żywcu od 1 I—30 IX br. wykazało dochody 6.535 37 zł., rozchody 5.916 89 zł., Koło T. S. L. w Węgierskiej Górcce, dochody 5.963 zł., rozchody 5.721 zł. Koło T. S. L. w Pawlusi Wieprzu, założone w lutym 1925, dochody 1.162 zł., rozchody 1.133 zł. Koło T. S. L. w Zwardoniu, założone w grudniu 1924 dochody 674 50 zł., rozchody 673 77 zł.

Wypożyczalnia książek Koła T. S. L. w Żywcu liczy około 1800 dzieł i 300 wypożyczających, prócz tego 5 bibliotek wiejskich. Koło T. S. L. w Węgierskiej Górcce, prowadzi wypożyczalnię książek, bibliotekę książek dla ubogiej młodzieży, czytelnię, w której jest własne radio odbiorcze. Koło T. S. L. w Zwardoniu urządziło 14 przedstawień w czasie sprawozdawczym, posiada 2 wypożyczalnie książek: wiejską i miejską.

Zjazd uchwalił rozdzielić wszystkie gminy powiatu między istniejące Koła T. S. L. i dążyć do zorganizowania czytelni i wykładów popularnych we wszystkich gminach powiatu.

Zarząd Główny na skutek sprawozdania delegata uchwalił wyrazić uznanie za pracę oświatową Zarządom Kół T. S. L. w Żywcu, w Węgierskiej Górcce, Pawlusi - Wieprzu i Zwardoniu.

Koło T. S. L. w Rzeszowie przejęło pod swój zarząd i opiekę Prywatną Szkołę Handlową Miejską w Rzeszowie.

Koło T. S. L. w Tarnopolu przejęło pod swój zarząd i opiekę Prywatne Seminarium Nauczycielskie Żeńskie w Tarnopolu.

Zjazd Związku Inspektorów Szkolnych Rzeczypospolitej Polskiej odbył się w Warszawie dnia 25, 26 i 27 października br. i zgromadził blisko 300 inspektorów szkolnych z całego obszaru Polski. Obradom przewodniczył poseł Kornecki, prezes Związku. W obradach wzięł udział Minister oświaty St. Grabski, który w przeszło godzinnem przemówieniu naszkicował swój pogląd na stan oświaty w Polsce i na konieczne reformy, zmierzające do podniesienia szkolnictwa i oświaty w Państwie. Obrady poruszały szereg niesłychanie ważnych zagadnień na temat oświaty i ustroju

szkolnictwa powszechnego oraz omawiały szereg spraw zawodowych i organizacyjnych Związku Inspektorów.

Z ramienia Zarządu Głównego T. S. L. delegowano na Zjazd Dr. Wysockiego z Krakowa.

VII. Zjazd Delegatów Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych odbył się w Krakowie i w Zakopanem dnia 1, 2 i 3 listopada br. Największa sala w Krakowie w »Domu Żołnierza Polskiego« nie mogła pomieścić delegatów przybyłych z całej Rzeczypospolitej w liczbie około 1.200 osób. Zjazd otworzył prezes Związku senator Nowak, gorąco witając delegatów i przybyłych gości, podnosząc ważność chwili, w jakiej się Zjazd odbywa i wyrażając radość z wielkiej liczby delegatów, świadczącej o rozwoju Związku. Wśród przemówień powitalnych zabrał głos delegat Zarządu Głównego T. S. L. Prof. Haydukiewicz, który w gorącym przemówieniu podkreślił serdeczne i nierozzerwalne węzły, jakie łączą T. S. L. z nauczycielstwem polskim. T. S. L. reprezentuje społeczeństwo, które z całą gotowością spieszy z pomocą nauczycielowi polskiemu w jego trudnej i ciężkiej pracy nad wychowaniem nowych pokoleń coraz bliższych ideału prawdziwego Polaka i obywatela.

Trzeci dzień Zjazdu odbył się w Zakopanem, a punktem kulminacyjnym było poświęcenie sanatorium dla nauczycielstwa wybudowane na Gubałówce funduszami i staraniem Związku. Zarząd Główny T. S. L. dzieląc radość z powodu dokonanego olbrzymiego dzieła przez Związek P. N. S. P. wysłał na ręce Prezydium Zjazdu do Zakopanego gorącą depezę gratulacyjną i delegował do wzięcia udziału w uroczystości w swoim imieniu Prof. Lubertowicza, przewodniczącego Związku Okręgowego T. S. L. w Nowym Targu i P. Bohusza-Zończyka, przewodniczącego Koła T. S. L. w Zakopanem.

Walne Zgromadzenie Polskiej Macierzy Szkolnej odbyło się w Warszawie dnia 1 listopada b. r. Pod nieobecność chorego prezesa p. Świerzyńskiego obrady zagał wiceprezes Dr. Nowiński. Obradom przewodniczył p. Michałowicz, prezes wojewódzkiego Związku P. M. S. z Równego na Wołyniu. Referaty wygłosili: p. Skoczylas, wizytator P. M. S. na temat ideowych wytycznych pracy oświatowej P. M. S. i p. Dyr. Stemler na temat programu i metod pracy oświatowej na najbliższą przyszłość. Oba referaty, obmyślane i wypowiedziane znakomicie, wywołały silne zainteresowanie i ożywioną dyskusję. Polska Macierz Szkolna walczy zwycięsko z kryzysem, jaki w pracy oświatowej na terenie b. Kongresówki i województw wschodnich wywołała zmiana metod i sposobów pracy wskutek odzyskania własnej państwowości. Organizacja przeważnie konspiracyjna za czasów zaborczych nie zdołała wytworzyć odpowiednio licznych kadrów pracowników oświatowych, którzyby potrafili wziąć się do pracy przy zmienionych warunkach. To też pierwsze lata po wskrzeszeniu Polski były dla Macierzy ciężkie.

Kilka jednak ostatnich lat usilnej pracy organizacyjnej i instrukcyjnej zwalczyło apatię i chwilową dysorientację i postawiło Macierz na jednym z naczelnych miejsc wśród organizacji oświatowych. W zebraniu wzięło udział około 60 delegatów. Z ramienia T. S. L. był obecny dr. Wysocki.

Posiedzenie Wydziału Wykonawczego Polskich Towarzystw Oświatowych. — Dnia 1 listopada b. r. odbyło się posiedzenie Wydziału Wykonawczego P. T. O. w Warszawie. Z ramienia T. S. L. brali udział: wiceprezes Ostrowski, dr. Czuchajowski, A. Nowak i dr. Wysocki. Przewodniczył obradom prezes Macierzy Szkolnej Ziemi Wileńskiej Węślawski. Ze sprawozdań z działalności zrzeszonych stowarzyszeń najżywsze zainteresowanie wzbudziło sprawozdanie delegata Gdańskiej Macierzy Szkolnej, które cyfrowo wykazało niesłychanie pomyślny rozwój. Z szeregu kwestyj, dotyczących w pierwszym rzędzie organizacji Wydziału Wykonawczego i jego stosunku do należących do niego Stowarzyszeń Oświatowych, na pierwsze miejsce wysuwała się sprawa pomocy dla Polaków, przebywających poza granicami Rzplitej.

Poświęcenie Kamienia Węgielnego pod budowę Kościoła Polskiego w Kąclowej. — Dnia 11 października br. odbyło się uroczyste poświęcenie kamienia węgielnego pod budowę drewnianego kościoła w Kąclowej w powiecie Grybowskim na Łemkowszczyźnie. Poświęcenia dokonał ks. Biskup Edward Konar z Tarnowa w asyście liczного duchowieństwa przy udziale wielkiej rzeszy ludu z całego powiatu. Budowa Polskiego kościoła w Kąclowej była od dawna palącą potrzebą, gdyż ludność polska z konieczności musiała chodzić do cerkwi, gdzie utęgała obcym wpływom. Dzięki niestrudzonym zabiegom i pracy X. Kanonika Solaka, proboszcza z Grybowa, powstanie nowa placówka religji i narodowości na Łemkowszczyźnie. Zarówno Koło T. S. L. w Grybowie, którego Ks. Solak jest przewodniczącym, jak i Zarząd Główny T. S. L. gorliwie popierał tę budowę. W kamień węgielny wmurowano podczas uroczystości dokument pergaminowy, w którym na wieczną pamiątkę podkreślono udział T. S. L. w powstaniu tego nowego Domu Bożego.

Rozstrzygnięcie konkursu T. S. L. — Zarząd Główny Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie rozpiisał w styczniu b. r. konkurs na trzy prace z zakresu wychowania obywatelskiego, a mianowicie:

- a) Katechizm Małego Obywatela — dla dzieci do lat dziesięciu;
- b) Katechizm Obywatelski — obliczony na poziom umysłowy ucznia, kończącego szkołę powszechną, w formie pytań i odpowiedzi;
- c) Wykład Konstytucji Polskiej z 17 marca 1921 r. stanowiący logiczną i popularnie przedstawioną całość ustroju Państwa Polskiego.

Na konkurs nadesłano 60 prac. Jura konkursowa złożona z profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego Ignacego Chrzanowskiego, Dra Kutrzeby oraz Dra Kumanicckiego, delegata Ministerstwa Wyznań Relig. i Ośw. Publ. Dra Riemera, p. Karola Huberta Rostworowskiego i delegatów Zarządu Głównego T. S. L. Dra Mikulskiego i Dra Gertlera uchwaliła następujące rozstrzygnięcie konkursu: za pracę p. t. »Katechizm Małego Obywatela« przyznać pierwszą nagrodę p. Konstantemu Chmielewskiemu z Bydgoszczy; za pracę p. t. »Katechizm Obywatelski« przyznać pierwszą nagrodę Drowi Marjanowi Janellemu ze Lwowa, a drugą nagrodę p. Stanisławowi Polaczkowi z Krzeszowic; za pracę p. t. »Wykład Konstytucji Polskiej z 17 marca 1921« pierwszą nagrodę p. Drowi Marjanowi Szpili ze Lwowa, drugą nagrodę p. Konstantemu Bzowskiemu z Łodzi, trzecią nagrodę p. Michalinie Mossoczowej z Krakowa.

Kolonje Wakacyjne T. S. L. — Dzięki zabiegom Dyrektora pryw. Seminarjum Naucz. Żeńskiego T. S. L. im. Fr. Preisendanza w Krakowie oraz zasiłkom Zarządu Głównego T. S. L., Girona Nauczycielskiego i Województwa Krakowskiego, udało się w tym roku po raz pierwszy zorganizować »Kolonje Wakacyjne dla uczenic tego Zakładu«, w budynku szkoły w Cięciniu w powiecie Żywieckim. Cięcina leży na obszernej równinie nad Sołą, 400 m. nad poziom morza, otoczona dokoła malowniczymi górami. Bliskość rzeki, kościoła, stacji kolejowej i poczty oraz łatwość aprowizacji stwarzają bardzo dogodne warunki dla Kolonji. Na Kolonjach przebywało 40 uczenic Zakładu przez 6 tygodni. Bardzo wymowną jest statystyka zatrudnienia rodziców uczennic, które korzystały z Kolonji, a mianowicie: na 40 uczenic 3 były córkami urzędników państw., 15 niższych funkcjonarjuszów państw., 5 funkcjonarjuszy samorządowych, 7 rękodzielników, 5 robotników, 6 sierót. Jeszcze wymowniejszą jest statystyka przyrostu wagi, z której okazuje się, że ogółem kolonistki przybrały na wadze 120 kg., czyli przeciętnie 3 kg. na osobę. Kolonja pod każdym względem była wzorowo prowadzona, odżywianie znakomite, hygiena i wyzyskanie czasu doskonałe. Nadmienić wypada, że 11 uczenic korzystało z Kolonji bezpłatnie. Specjalne podziękowanie należy się Przewodniczącemu Koła T. S. L. w Węgierskiej Górze, który jest zarazem naczelnikiem gminy Cięcina, za żywe zainteresowanie i przychylność dla Kolonji okazywaną na każdym kroku. Dyrektorowi Seminarjum p. Smareczyńskiemu należy się wdzięczność za urządzenie tych Kolonji.

Zasłużone Odznaczenie. — Dr. Stanisław Orzechowski wiceprezes Zarządu Głównego otrzymał krzyż komandorski »Polonja Restituta«. — Andrzej Nowak zasłużony działacz oświatowy, długoletni pracownik i Członek Zarządu Głównego T. S. L., otrzymał krzyż oficerski »Polonja Restituta«.